

Återhållsam löneutveckling

Det synes råda en betydande enighet om att en gynnsam ekonomisk utveckling de närmaste åren förutsätter mycket små nominella löneökningar. Man säger att situationen i den svenska ekonomin kräver en "återhållsam löneutveckling". Efter mer än ett halvt decennium med akuta kostnadsproblem är denna enighet välgörande, om än senkommen. Men språkbruket är vilseledande; i förhållande till vad är det som löneutvecklingen skall vara återhållsam?

När man diskuterar reallöneutvecklingen är det några omständigheter som är speciellt viktiga att hålla i minnet. Framför allt måste man komma ihåg att den möjliga realinkomstutvecklingen bestäms av produktionsutvecklingen. Graden av "återhållsamhet" i årets lönekrav kan alltså inte avgöras med utgångspunkt i löneökningstakten under 1950- och 1960-talen. Den naturliga utgångspunkten är i stället löneutvecklingens inverkan på produktion och sysselsättning. Speciellt bör man notera skillnaden mellan löneutveckling och utveckling av löneinkomster samt reflektera över valet av tidshorisont när man diskuterar löneutveckling i en ekonomi ur balans.

I åtminstone den sk konkurrensutsatta delen av ekonomin finns ju ett direkt samband mellan lönekostnadsutveckling och sysselsättningsutveckling. En snabbare lönekostnadsutveckling (per producerad enhet) än i omvärlden leder till utslagning av företag och förlorade jobb, vilket många fått erfara de senaste åren. Snabb löneutveckling leder till snabb inkomstutveckling för de som får behålla sitt arbete, medan de som förlorar sitt arbete

vanligen råkar ut för en inkomstminskning. För löntagarkollektivet som helhet kan alltså snabba löneökningar innebära långsam utveckling av löneinkomsterna.

Under perioder med stabil ekonomisk tillväxt kan avtalsrörelserna ses som en metod att fördela tillväxtens frukter. Ju stabilare tillväxten är, desto mindre betydelse har avtalsperiodens längd. Den svenska ekonomin befinner sig dock inte i stabil tillväxt, utan i en situation med svåra balansbrister. Därmed är avtalsrörelsens primära uppgift att bidra till en utveckling mot återvunnen balans. Ju snabbare en sådan utveckling kan inledas och genomföras, desto fördelaktigare långsiktig inkomstutveckling kan löntagarna räkna med. Det är alltså inkomstutvecklingen under hela 1980-talet som bör vara i fokus för årets avtalsrörelse.

Ingen vet exakt vilken löneutveckling de närmaste åren som tillförsäkrar löntagarna den gynnsammaste långsiktiga inkomstutvecklingen. Att det rör sig om reallönesänkningar torde dock stå klart. En löneuppgörelse som innebär sänkta reallöner 1983 kan därför bara ses som ett insiktsfullt försök att säkra löntagarnas långsiktiga inkomstutveckling. I den allmänna debatten har ibland hävdats att löntagarna, genom att acceptera en "återhållsam" löneutveckling, gör någon form av uppoffring till samhällsekonominns fromma. Så är inte fallet. En rejäl löneanpassning nu är sannolikt det bästa sättet att åstadkomma en hygglig utveckling av löneinkomsterna under 1980-talet.

Lars Bergman